

Betänkandet SOU 2020:38 Ökad trygghet för visselblåsare

A2020/01490/ARM

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har anmodats inkomma med synpunkter på betänkande av utredningen om genomförande av visselblåsardirektivet (SOU 2020:38, Ökad trygghet för visselblåsare som remitterats av Arbetsmarknadsdepartementet. SVA yttrar sig utifrån sitt uppdrag och roll som ett veterinärmedicinskt expert- och serviceorgan, en riskvärderande myndighet, beredskapsmyndighet samt statlig arbetsgivare.

Vi önskar framföra följande synpunkter.

ÖVERGRIPANDE SYNPUNKTER

SVA välkomnar att direktivet nu kommer att implementeras i svensk lag, men ser också vissa svårigheter i dess tillämpning. SVA har noterat att regelverket är komplext och medför svåra avvägningar för den som avser rapportera ett missförhållande. I flera av de implementerade reglerna ska den enskilde göra komplicerade bedömningar under risk att stå utanför lagens skydd. Ett exempel på detta är att lagens skydd inte gäller rapportering som rör den rapporterade personens eget anställningsförhållande såvida det inte rör sig om ett mycket allvarligt missförhållande. Den sistnämnda bedömningen innefattar en gradering av missförhållandet som kan vara svår för enskilda att förhålla sig till. SVA anser att det bör övervägas om lagtexten ytterligare kan preciseras med exempel eller omständigheter som kan beaktas vid en sådan bedömning.

KAPITEL 7: INTERNA RAPPORTERINGSKANALER OCH FÖRFARANDE FÖR RAPPORTERING OCH UPPFÖLJNING

Enligt SVA ställer upprättande av en intern rapporteringskanal som bemannas med anställd personal tuffa krav på arbetsgivaren. Precis som utredningen framför är fullständig självständighet och oberoende omöjlig för anställd personal. För att rapportering och utredning av ett missförhållande ska kunna genomföras effektivt måste den eller de som är utsedda att arbeta i denna funktion vara väl insatt i verksamheten. Samtidigt måste denne verka

självständigt och oberoende i relation till verksamheten. Personal umgås på arbetsplatsen och även ibland privat. Det kan bli svårt i praktiken att upprätthålla en klar distans till övriga delar av arbetsgivarens verksamhet när en intern rapporteringskanal sköts av arbetsgivarens egen personal. På många myndigheter kommer jävsproblematik uppstå.

SVA anser att frågan om eventuella jävssituationer endast belyses översiktligt av utredningen (se sidan 292). Den som är jävig i ett ärende får inte ta del i handläggningen av det ärendet i någon form (17 § Förvaltningslagen). Det kommer krävas att arbetsgivaren tar fram rutiner på plats för att hantera fall då den som hanterar rapportering själv är en berörd person eller på annat sätt är jävig i frågan och att det finns rutiner för hur rapporteringen tas emot. För många myndigheter och arbetsplatser kan det framstå som den enklaste lösningen att anlita en extern aktör. SVA anser med anledning av detta att det kommer finnas behov av effektiva stödåtgärder för de organisationer som ska inrätta en visselblåsarfunktion.

KAPITEL 8: EXTERNA RAPPORTERINGSKANALER OCH FÖRFARANDE FÖR RAPPORTERING OCH UPPFÖLJNING

Utredningens förslag för extern rapportering är att ett antal myndigheter utses till behöriga att ta emot och utreda rapportering inom utpekade behörighetsområden. Som utredningen påpekar är regelverken på miljöskyddsområdet omfattande och komplexa och där ett flertal myndigheter verkar. Även inom områdena djurhållning, djurhälsa och fodersäkerhet finns relativt omfattande regelverk där tillsynsansvaret delas mellan Jordbruksverket, Livsmedelsverket, SVA, länsstyrelser och kommuner. Inom området miljöskydd anser SVA att behörighetsområdena kan uppfattas som överlappande. Även mellan behörighetsområdena inom djurskydd, fodersäkerhet och livsmedelsproduktion och miljö kan behörighetsområden framstå som överlappande. Exempelvis med miljöskydd såvitt avser straffbara gärningar, vilket faller under Naturvårdsverkets behörighet och skydd för biologisk mångfald som faller under Havs- och vattenmyndighetens behörighetsområden. Om en rapport aktualiserar regelöverträdelser inom flera behörighetsområden leder det till att fler än en myndighet blir behöriga. Det kan då bli svårt att avgöra vilken eller vilka myndigheter som ska ansvara för utredning och uppföljning. Enligt utredningens förslag ingår det i den behöriga myndighetens handläggning att ta ställning till om en annan behörig myndighet är bättre lämpad att hantera en rapportering och i sådana fall överlämna ärendet till den myndigheten. Här ser SVA att det kan finnas risk för att myndigheter kan vara oense om vem som ska äga ärendet eller vilken myndighet som är bäst lämpad för att utreda och följa upp rapporten.

SVA vill understryka att det är viktigt att utredning av regelöverträdelse påbörjas skyndsamt. Komplexitet kan verka hämmande på viljan att rapportera och det är viktigt att den enskilde rapporterande personen relativt enkelt kan bilda sig en uppfattning om vilken myndighet som ska ta emot en rapport. SVA anser att det bör övervägas om regelverket kan förtydligas i dessa delar och om någon slags mekanism för att fastställa vilken myndighet som äger ärendet bör införas. I varje fall inom områden där det flera behöriga myndigheter kommer att verka.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Ann Lindberg. I den slutliga handläggningen har deltagit juristen Gustav Berg, IT-chefen Erik Heed samt HR-chefen Gunnel Siegfrid, föredragande.

Med vänlig hälsning

Ann Lindberg

Gunnel Siegfrid